

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу

Бабій Оксана Романівна

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА

спеціальність 073 «Менеджмент»
освітньо-професійна програма – Менеджмент

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
МЕНзм-21
Бабій О.Р.
підпис

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Микитюк П.П.
підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__»_____ 20__р.

Завідувач кафедри
_____ **М. М. Шкільняк**
підпис

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Поняття інвестиційно-інноваційної діяльності і її роль в розвитку підприємства	6
1.2. Основні принципи побудови системи управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства.....	11
РОЗДІЛ 2.	18
ОЦІНЮВАННЯ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	18
2.1. Оцінка організаційно-економічного механізму інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства	18
2.2. Аналіз інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНОСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	34
3.1. Інструменти управління інвестиційно-інноваційною діяльністю.....	34
3.2. Особливості управління інвестиційно-інноваційними проектами	40
ВИСНОВКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність проблеми. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства зумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності в умовах динамічних ринкових змін та технологічного прогресу. Інвестиції в інновації дозволяють підприємствам оновлювати продукцію, підвищувати ефективність виробництва та розширювати ринки збуту. У сучасних умовах саме інвестиційно-інноваційна діяльність є ключовим фактором стійкого розвитку підприємства, його здатності адаптуватися до нових викликів та утримувати провідні позиції на ринку.

Однак, перехід до економіки з вищим рівнем технологічної досконалості неможливий на основі морально застарілих виробничих потужностей та зношеного обладнання як на підприємствах, так і в наукових центрах. Без подолання етапу інвестиційного (екстенсивного) зростання економіки неможливо здійснити перехід до інноваційного розвитку, оскільки впровадження нових технологій та створення нових продуктів потребує залучення ресурсів якісно нового рівня (трудових, виробничих, фінансових). Відтак, для України пріоритетним є інвестиційно-інноваційний шлях розвитку, що передбачає поетапне оновлення технологічної бази та засобів виробництва з метою покращення споживчих характеристик продукції.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Питання побудови ефективної системи інвестиційної та інноваційної діяльності розглядаються в роботах А. Бланка, О. Гончар, А. Касич, І. Кузнецової, П. Микитюка, А. Савчука, В. Хобти, Н. Чумаченко, Й. Шумпетера, М. Шкільняка.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.

Для реалізації поставленої мети в роботі визначені наступні **завдання**:

- провести категорійний аналіз змісту поняття інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства;

- охарактеризувати розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства;
- дослідити особливості інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в умовах війни;
- провести оцінювання інвестиційно-інноваційних проектів на підприємстві;
- визначити шляхи підвищення ефективності розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства.

Предмет дослідження – розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.

Методи дослідження в розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства включають: аналіз економічних показників- оцінка фінансової стійкості, рентабельності та ефективності інвестицій, SWOT-аналіз- визначення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз у сфері інновацій і інвестицій, моніторинг ринку та конкурентний аналіз-вивчення ринкових трендів, конкурентів і потенційних ніш для інвестицій та інновацій, прогнозування та моделювання- застосування економічних моделей і прогнозів для оцінки результатів інвестиційних та інноваційних рішень, експертні опитування та анкетування-залучення експертів для оцінки потенціалу інноваційних ідей та інвестиційних проектів.

Наукова новизна отриманих результатів Використання цифрових інструментів, таких як штучний інтелект, блокчейн, дозволяють підприємству точніше оцінювати ризики, оптимізувати процеси і приймати стратегічні рішення щодо інвестицій. Крім того, інтеграція інновацій у виробничі процеси сприяє зниженню витрат і підвищенню продуктивності, що робить інвестиційно-інноваційну діяльність ключовим фактором довгострокового успіху підприємства на ринку.

Практична значущість дослідження полягає у підвищенні конкурентоспроможності та ефективності підприємства на ринку газового обладнання. Інвестиції в інновації можуть сприяти впровадженню сучасних технологій, покращенню якості продукції, зниженню витрат виробництва та розширенню ринкових можливостей. Це забезпечить стійкий розвиток ТОВ «Альфа-Газпромкомплект» і зміцнить його позиції у галузі.

Апробація результатів. «За результатами дослідження опубліковано тези доповідей на тему: «Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства» IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів» (Тернопіль, ЗУНУ, травень 2024р.)» [17]

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття інвестиційно-інноваційної діяльності і її роль в розвитку підприємства

Сучасна економіка України вимагає суттєвих інвестицій у промисловість, які мають спиратися на впровадження передових технологій. У цьому контексті питання інноваційного розвитку підприємства набувають особливої актуальності як у сфері наукових досліджень, так і в системі державної політики. Водночас лише незначна частина українських компаній здатна здійснювати інноваційну діяльність у її традиційному розумінні, закріпленому законодавством. Через обмежені можливості державного фінансування фундаментальних досліджень, які є базою для створення інновацій, виникає необхідність активізувати інвестиційно-інноваційні процеси безпосередньо на рівні підприємства.

Унаслідок значних економічних змін, що відбулися впродовж останніх десятиліть, українська економіка набула якісно нового стану, який багатьма експертами трактується як кризовий. «Відтак перед сучасною економічною наукою постає стратегічне завдання пошуку ефективних шляхів виходу з цієї ситуації» [20]. Використання інвестиційних механізмів сприяло впровадженню багатьох інструментів державного регулювання економіки, що привело до суттєвих позитивних зрушень у певних аспектах її розвитку

Дані щодо економічних показників вказують на позитивні тенденції: відбувається щорічне зростання ВВП, обсягів інвестицій та доходів населення, що створює загальну позитивну оцінку розвитку економіки. Проте, залишається відкритим питання про причини цих змін. Ключовим драйвером економічного зростання в Україні цього періоду є експорт, особливо сировини та продукції з низьким рівнем переробки. Це зростання доходів стимулювало попит на товари широкого вжитку, що сприяло збільшенню обсягів їхнього виробництва.

Підприємства-експортери сировини та металу, зіткнувшись із потребою модернізації зношеного обладнання, зумовили зростання попиту на продукцію машинобудівної галузі, що призвело до її відродження. Подібні процеси були характерні для ринків збуту української продукції.

«Проте така модель розвитку не є універсальною для всієї України; вона характерна лише для регіонів із потужним виробничим потенціалом, більш того, ефективність цього підходу залежить від попиту на ресурси на світових ринках та зацікавленості в українській продукції машинобудування з боку окремих країн, що розвиваються, це призводить до залежності української економіки від обсягів експорту, експерти прогнозують, що без збільшення експорту зростання економіки за рахунок внутрішнього ринку триватиме недовго—лише 1-2 роки» [13].

Одним із важливих аспектів є використання інвестиційних ресурсів та напрями їх спрямування. Як зазначає Дудукало Г. О., більшість інвестицій спрямовується на розвиток промисловості та інфраструктури, зокрема транспорту та зв'язку (20,1 %) [10].

«За результатами дослідження Касич А. О., інвестиційна мотивація поділяється на три основні групи: пошук ресурсів, освоєння нових ринків збуту та створення нових конкурентоспроможних виробництв» [13]. Іноземні інвестори здебільшого орієнтуються на перші дві групи, що робить їхній внесок у національну економіку корисним лише на початкових етапах. Раніше в Україні діяла система податкових пільг для іноземних інвесторів із мінімальними вимогами щодо характеру інвестицій (лише розмір інвестицій та створення нових робочих місць). Це призвело до того, що іноземний капітал зосередився в найбільш прибуткових регіонах та галузях, не створивши істотного інноваційного потенціалу. Більше того, іноземні інвестиції відзначаються високою мобільністю, що створює ризик їхнього швидкого відтоку за умов погіршення економічної чи політичної ситуації.

Серед чинників, які приваблюють іноземний капітал, є низька вартість робочої сили. Однак очікуване підвищення рівня життя в Україні призведе до

збільшення витрат на оплату праці, що, своєю чергою, знизить конкурентоспроможність української продукції на світових ринках. До того ж, фахівці відзначають обмеженість доступної робочої сили в країні. Розв'язання цієї проблеми потребує значних державних інвестицій у суспільний сектор, але через хронічний дефіцит бюджетних коштів це питання залишається невирішеним.

Ставка на внутрішніх інвесторів є ключовим аспектом стратегії економічного розвитку, оскільки вони мають більш виражену мотивацію до створення нових конкурентоспроможних підприємства. Саме цей підхід сприятиме збереженню попиту на українську продукцію як на міжнародних ринках, так і на внутрішньому ринку.

Важливим питанням залишається, як саме ефективно використовувати наявний внутрішній інвестиційний потенціал. Головний пріоритет полягає у наданні можливостей для українських власників капіталу інвестувати ці ресурси в реальний сектор економіки. Це передбачає формування функціонального фінансового ринку, завдяки якому заощадження населення можуть бути направлені на розвиток промисловості. Одночасно слід усунути бюрократичні бар'єри, що перешкоджають розвитку малого та середнього бізнесу. Державна політика має віддавати пріоритет національним інвесторам, заохочуючи їх вкладати кошти у ті галузі й регіони, які здатні забезпечити додатковий розвиток у сфері приладобудування—основної галузі для інноваційного зростання економіки.

«Відомо, що фундаментальними чинниками економічного зростання є: раціональний розподіл ресурсів, акумулювання капіталу та технологічний прогрес. Досвід “економічного дива” країн Південно-Східної Азії свідчить, що інвестиції в основний капітал забезпечили від третини до половини загального приросту ВВП. Подібні результати були досягнуті завдяки розвитку людського капіталу та ефективності розподілу інвестицій» [17].

«Високі темпи економічного зростання нових індустріальних країн Південно-Східної Азії (Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг) зумовлені

такими факторами: стабільним рівнем інфляції, невеликим зовнішнім боргом, значними інвестиціями з Японії, активним розвитком науки та інновацій, особливо в приватному секторі, швидким підвищенням конкурентоспроможності експортно-орієнтованої електронної промисловості, розширенням можливостей для здобуття вищої освіти, високим рівнем кваліфікації інженерних кадрів і відносно низьким рівнем нерівності у доходах населення» [13].

Аналіз тенденцій розвитку промисловості України демонструє технічне відставання від провідних країн світу. Відзначається скорочення частки продукції приладобудування на користь сировинного сектору та виробництва проміжної продукції, що є наслідком нестабільної державної політики та орієнтації виробників на зовнішні ринки.

За оцінками експертів, для здійснення глибоких структурних змін в економіці України необхідно залучити 200-250 мільярдів доларів США, тоді як на сьогодні річний обсяг інвестицій становить лише приблизно 1 мільярд доларів. Це зумовлює зростання важливості раціонального та ефективного розподілу наявних фінансових ресурсів. Вагомість інноваційного розвитку для України підтверджується значним числом наукових праць, що ретельно досліджують цю тему. Впровадження інновацій сприяє поживавленню не тільки технологічних і виробничих процесів, але й соціальних, наукових, управлінських, комерційних та екологічних аспектів розвитку. 1.1)

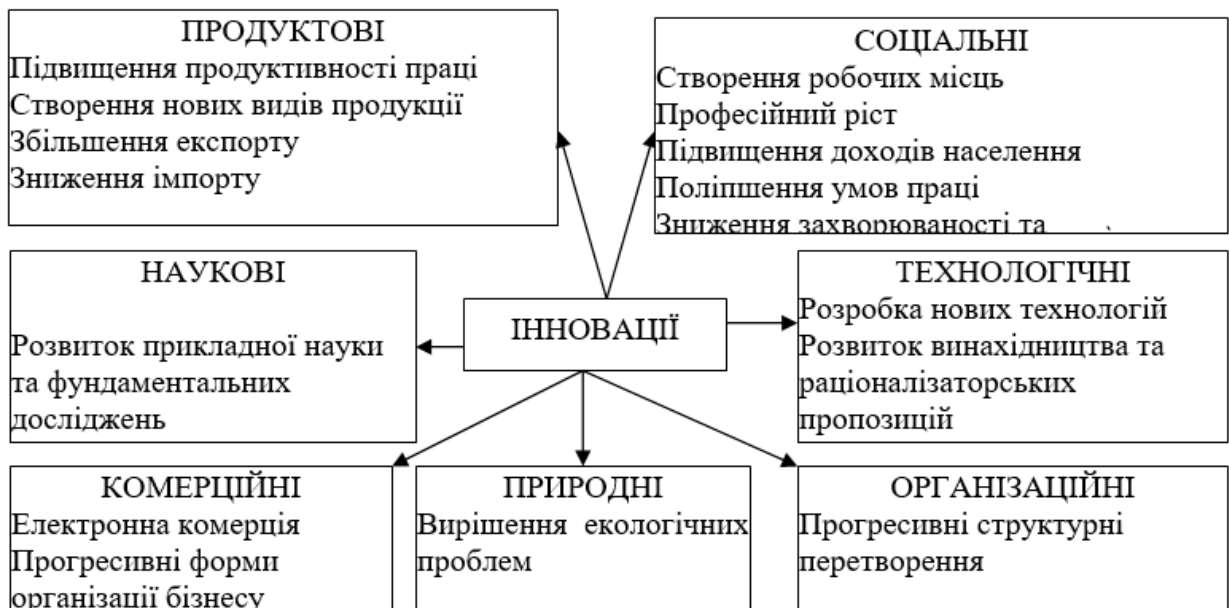

Рис. 1.1. Вплив інновацій на активізацію чинників економічного розвитку

Чинники, зображені на рисунку, демонструють вплив інновацій на економічний розвиток країни як цілісної системи, де взаємодія між елементами створює синергійний ефект. Це означає, що сукупний вплив на економічне зростання перевищує внесок кожного окремого чинника.

«Інновації також мають тісний взаємозв'язок із конкурентоспроможністю продукції: з одного боку, інноваційні процеси сприяють зростанню конкурентоспроможності підприємства, а з іншого — саме конкуренція стимулює необхідність впровадження інновацій» [41].

У контексті інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства ключову роль відіграють саме трудові ресурси, а не лише інвестиційний потенціал. Висококваліфікований персонал є основою для успішного впровадження інновацій. Тому наявність лише дешевого робочого ресурсу не може вважатися привабливим фактором для розвитку; важливішими є навички, компетентність та здатність персоналу адаптуватися до нових технологій.

Для інноваційного розвитку підприємства необхідні працівники, здатні до творчого підходу, швидкого освоєння нових знань та навичок, що особливо важливо в умовах швидких технологічних змін. Підприємства, орієнтовані на

інновації, інвестують у підвищення кваліфікації персоналу, розробку систем мотивації, які заохочують працівників до вдосконалення і генерації нових ідей.

Таким чином, пріоритетом стає не стільки зниження витрат на робочу силу, скільки забезпечення високого рівня компетентності та залученості працівників. Такий підхід дозволяє підприємству формувати конкурентні переваги, стійкі до зовнішніх змін, і забезпечує довгостроковий розвиток через постійне вдосконалення та адаптацію.

На сьогодні спостерігається щорічне зростання інвестицій в економіку, однак структура капіталовкладень залишається неефективною. Протягом досліджуваного періоду більше 40% капітальних інвестицій було направлено в промисловість, з яких лише половина припадає на переробний сектор. Традиційно значна частина інвестицій (20%) спрямовується в транспорт і зв'язок, а близько 15% — в операції з нерухомістю. Інвестиції в сільське господарство, які й так були обмеженими, продовжують скорочуватися. Інвестиції в науку та освіту, що є основою інноваційного розвитку, складають менше 2% від загального обсягу інвестицій. «Це пояснює обмежений вплив інвестиційної діяльності та державних вкладень на розвиток економіки, зокрема на зміни в динаміці ВВП» [10].

Порівняння динаміки ВВП, капітальних інвестицій і державних витрат в Україні показує відсутність стабільного взаємозв'язку між витратами держави та обсягами інвестицій, що свідчить про нерегульованість економічної політики на державному рівні. «Крім того, іноземні інвестиції також не мають значного впливу на економічний розвиток країни, приріст прямих іноземних інвестицій спостерігається в секторах економіки» [18]. А вони, в свою чергу, спеціалізуються на постачанні сировини для зовнішніх ринків, характеризуються високим рівнем екологічних ризиків або забезпечують швидкий оборот капіталу.

1.2. Основні принципи побудови системи управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства

Соціальні та екологічні чинники відіграють важливу роль у стимулюванні інноваційного розвитку. Зарубіжні дослідження свідчать, що одне нове робоче місце у сфері промислових досліджень може створити від 5 до 7 робочих місць у традиційних виробничих секторах. Крім того, експерти зазначають, що впровадження інноваційних проектів не погіршує стан довкілля [52].

Однак, попри очевидні переваги інноваційної моделі економічного зростання, існують численні перешкоди для її реалізації. Головним серед них є значні фінансові затрати, необхідні для впровадження інновацій. У промислово розвинених країнах фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), що слугують основою інновацій, відбувається переважно за рахунок державних коштів (3-4% ВВП) та приватних інвестицій (до 15% річного обороту підприємства).

Створення високотехнологічної економіки неможливе без оновлення морально застарілої виробничої бази та модернізації обладнання підприємства і наукових центрів. Перехід від інвестиційного (екстенсивного) етапу розвитку економіки до інноваційного неможливий без якісно нових ресурсів — трудових, виробничих та фінансових. «Таким чином, для України актуальним є інвестиційно-інноваційний підхід, що передбачає поетапне оновлення технологій і методів виробництва, що сприятиме підвищенню споживчих характеристик продукції. Це створить базу для розробки нових видів товарів, а підприємства, що інвестують у такі проекти, поступово формуватимуть платоспроможний попит для розвитку фундаментальних наукових досліджень, зменшуючи потребу в бюджетному фінансуванні науки» [47].

Сучасна економічна наука стикається з необхідністю створення дієвого механізму для ефективної реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності на підприємствах. Для цього слід виконати комплекс завдань, зокрема:

1. Провести детальний аналіз існуючих теоретичних концепцій і практичного досвіду у сфері стимулювання інвестиційних та інноваційних процесів.

2. Визначити характерні особливості розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в умовах української економіки.

3. Розробити концептуальні принципи, які забезпечують ефективне управління інвестиційно-інноваційними процесами.

4. Створити методологічні підходи та інструментарій, що дозволять підвищити точність і наукову обґрунтованість прийняття управлінських рішень у цій сфері.

Центральними концепціями нашого дослідження є «інвестиції» та «інновації». «Незважаючи на широке використання терміну «інновації», існує значна неоднозначність у його розумінні. С. І. Мержа виділяє три підходи до визначення цього поняття» [21].

Відповідно до першого підходу, інновацію слід розглядати як результат інноваційної діяльності, що набуває форми нового або вдосконаленого продукту, який успішно впроваджується на ринку, або модернізованого технологічного процесу, інтегрованого у виробничу практику. За своїм змістом цей підхід тісно корелює з поняттям «нововведення».

Другий підхід розглядає інновацію як процес, у межах якого наукові ідеї або виробничі технології доводяться до стадії практичного застосування і починають приносити економічний ефект.

Третій підхід поєднує аспекти двох попередніх, трактуючи інновацію одночасно як динамічний процес створення нового та як кінцевий результат інноваційної діяльності. Відсутність єдиного розуміння цього терміну пояснюється відносно короткою історією дослідження інноваційних процесів.

На початку формування інноваційної теорії стояв М. Туган-Барановський, який зазначав, що «виробництво визначає споживання, впливаючи на нього через накопичення капіталу та його інвестування у нові технології і виробничі потужності» [36]. Його ідеї стали основою для подальших досліджень у цій сфері, серед яких ключовою є праця Й. Шумпетера, який впровадив концепцію «нових комбінацій», що означає оновлення, що виходить за межі досягнутого рівня виробництва [44].

Касич А. О. провела всебічний аналіз таких понять, як «інновація», «нововведення», «досягнення науково-технічного прогресу» [13]. «Результатом її досліджень стало наступне визначення: інновація — це сукупність технічних і технологічних перетворень, що визначають рівень підприємстваних та управлінських змін у виробництві, спрямованих на комерційний успіх на ринку» [13].

виробництва й соціальної сфери [12].

На нашу думку, розгляд інновації як результату, а не як процесу, є більш доцільним, оскільки процес створення інновацій описується терміном «інноваційна діяльність».

«Інноваційна діяльність спрямована на впровадження досягнень науково-технічного прогресу в економічні та соціальні процеси, до її основних завдань належать: створення та поширення нових типів технологій і техніки; структурні зміни в міжгалузевому співвідношенні; реалізація науково-технічних програм з тривалим періодом окупності; фінансування фундаментальних досліджень для забезпечення якісного розвитку продуктивних сил; розробка та впровадження ресурсозберігаючих технологій для покращення екологічних і соціальних умов» [12].

Подібний підхід підтримують і науковці. Так, у роботі Лавриненка С.О. зазначено, що інноваційна діяльність базується на маркетингових дослідженнях та включає наукові дослідження, технічні розробки, інженерну підготовку, технічну та підприємствану підтримку, формування інноваційної стратегії, а також реальні інвестиції у впровадження нововведень [19]. Отже, інноваційна діяльність нерозривно пов'язана з розробкою нових продуктів, що, враховуючи потребу в інвестиціях, робить її частиною загальної інвестиційної діяльності.

Основна відмінність інноваційної діяльності від інших видів інвестицій полягає в її спрямованості на нових продуктів. Натомість інвестиційна діяльність передбачає фінансування вже наявних виробничих процесів. Проте, у виробничій практиці (особливо в галузях, як-от приладобудування), підприємства часто змушені вдосконалювати існуючу продукцію. Не завжди

такі вдосконалення відповідають критеріям інноваційності, визначеним законодавством, а отже не завжди можуть вважатися інноваційною діяльністю. Водночас, ці дії не можна віднести до екстенсивних інвестицій. Таким чином, можна виділити окрему категорію діяльності, яку варто назвати інвестиційно-інноваційною.

Ця діяльність полягає у капіталовкладеннях для часткової модернізації основних виробничих фондів та технологій з метою вдосконалення характеристик продукції. «Для розуміння місця інвестиційно-інноваційної діяльності в економіці промислових підприємств необхідно проаналізувати існуючі підходи до класифікації інвестицій та інновацій. Адже класифікація дозволяє не лише визначити їхнє місце в економічній системі, але й ідентифікувати особливості, організаційні форми та підходи до управління» [12].

Серед найпоширеніших класифікацій інвестицій виділяють поділ на фінансові (портфельні) та реальні (прямі) інвестиції, де реальні інвестиції можуть бути спрямовані як у матеріальні, так і нематеріальні активи. Останні, зокрема, охоплюють інвестиції в інновації та інтелектуальну власність. Хоча багато наукових робіт приділяють увагу класифікації інновацій, не так часто трапляються дослідження, які детально розглядають роль інновацій у структурі інвестицій.

Існує кілька підходів до класифікації інновацій, що охоплюють такі критерії:

- за ступенем новизни: радикальні, ординарні, вдосконалені;
- за застосуванням: інноваційні продукти, інноваційні процеси;
- за роллю у виробничому процесі: споживчі, інвестиційні;
- за масштабом: прості, складні.

Класифікація інновацій також передбачає їх розподіл на:

- технічні, які стосуються виробництва нової або покращеної продукції;

- технологічні, що пов'язані з використанням удосконалених методів виробництва;
- підприємствано-управлінські, що оптимізують процеси виробництва, транспортування, збуту;
- інформаційні, що забезпечують ефективний потік інформації у науково-технічній та інноваційній сфері;

Ця класифікація відображає багатовимірний характер інновацій і дозволяє точніше визначити їх роль у загальній системі економічного розвитку

«Для належного обґрунтування ролі інвестиційно-інноваційної діяльності в системі інвестиційних процесів необхідно відповісти на три ключові питання: яка її мета, у якій формі вона втілюється, та яке її поле застосування» [13].

Щодо мети інвестиційно-інноваційної діяльності, вона виникає як відповідь підприємства на змінні потреби споживачів або на нововведення з боку конкурентів. Це забезпечує адаптацію виробництва до ринкових умов та збереження конкурентоспроможності продукції.

Форма реалізації цієї діяльності полягає у придбанні або створенні нової техніки та технологій, спрямованих на покращення споживчих характеристик продукції. Це включає як модернізацію існуючого обладнання, так і розробку нових виробничих процесів.

Щоб визначити сферу застосування інвестиційно-інноваційної діяльності, потрібно з'ясувати, до якого сектора національної економіки або галузі вона відноситься. Відповідно, інновації можна поділити на кілька типів:

- виробничі, включають розробку нових товарів, технологій, методів торгівлі та обслуговування, а також організаційних нововведень.
- соціально-економічні, спрямовані на поліпшення підприємства праці, підвищення продуктивності, зменшення виробничих витрат та витрат на обіг.
- фінансові, включають створення нових фінансових продуктів та інструментів, а також впровадження інноваційних фінансових операцій.

- управлінські, охоплюють зміни у структурі управлінського апарату, запровадження нових методів прийняття рішень та форм контролю.
- з погляду практичного застосування, інвестиційно-інноваційна діяльність найчастіше реалізується у сфері промислового виробництва, де вона сприяє вдосконаленню виробничих процесів та продукції.

Отже, варто розширити, включивши до неї компонент інвестиційно-інноваційної діяльності, що відображає її специфіку та особливості (рис.1.3).

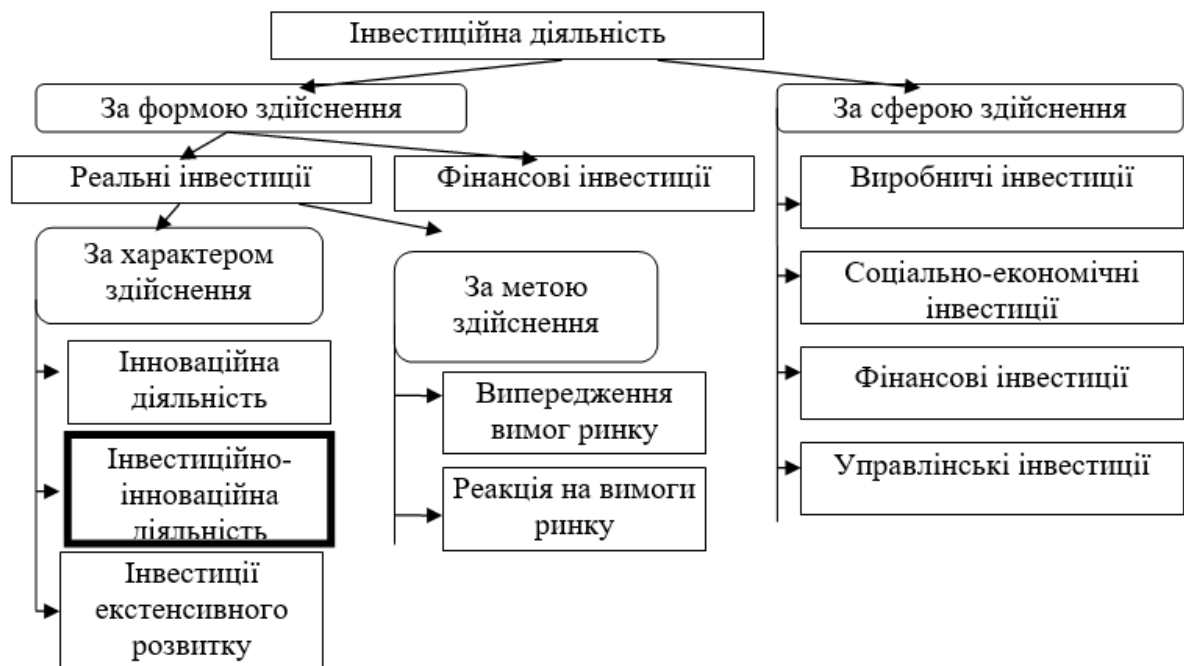

Рис. 1.3. Класифікація інвестиційної діяльності

Відповідно до наданої класифікаційної схеми, інвестиційно-інноваційна діяльність представляє собою одну з форм реалізації реальних інвестицій. Наступним кроком у нашому дослідженні буде визначення механізму, за яким відбувається реалізація інвестиційно-інноваційної діяльності.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНЮВАННЯ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка організаційно-економічного механізму інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства

«Оскільки інвестиційно-інноваційна діяльність об'єднує складові як інвестиційної, так і інноваційної діяльності, її механізм реалізації інтегрує елементи інновацій та екстенсивного розвитку інвестицій. Процес створення інновацій розпочинається з науково-дослідної діяльності» [21].

Прикладні дослідження орієнтовані на досягнення практичних результатів через інтеграцію результатів наукових розробок у діяльність підприємства. Ефективність таких досліджень оцінюється залежно від наявності аналогів розробленої продукції. Проектно-конструкторська та проектно-технологічна діяльність спрямована на перетворення нових знань у матеріальні продукти чи прикладні рішення.

Далі настає етап інженерної практики, який включає підготовку нововведень до їх впровадження у виробництво.

Наступні етапи, що характеризують інвестиційну діяльність екстенсивного розвитку, можна спостерігати на прикладі ТОВ «Завод газового обладнання «Альфа-Газпромкомплект». Вони охоплюють:

Інвестиційно-інноваційна діяльність екстенсивного розвитку на ТОВ «Завод газового обладнання Альфа-Газ Пром-Комплект» може включати такі етапи:

1. Аналіз потужностей та ресурсів: оцінка наявних виробничих потужностей і ресурсів для визначення можливостей розширення без значних технологічних змін.

2. Інвестиції у розширення виробництва: спрямування коштів на збільшення обсягів випуску продукції шляхом розширення виробничих площ і залучення додаткового персоналу.

3. Закупівля базового обладнання: придбання додаткових одиниць стандартного обладнання для збільшення виробничої потужності.

4. Залучення додаткових трудових ресурсів: розширення штату для забезпечення потреб зростаючого виробництва.

5. Розширення ринків збуту: вихід на нові ринки для збуту продукції, виготовленої за рахунок збільшення обсягів виробництва.

«Послідовність дій, що характерна для інноваційної діяльності в межах діючого підприємства, передбачає, що виробник може як самостійно розробляти інноваційний продукт, так і закуповувати необхідну документацію та права на виготовлення нових виробів у сторонніх підприємства, які займаються науковими дослідженнями та розробками» [17]. У цьому контексті механізм реалізації інноваційної діяльності підприємства включає дві основні фази: дослідницьку та виробничу.

Процес реалізації інноваційних проектів складається з наступних етапів:

- Достартовий етап охоплює проведення попередніх досліджень і розробок, включаючи аналіз можливостей реалізації продукції на ринку. На цьому етапі відсіюється понад 70% проектів, які раніше вважалися перспективними. Водночас рівень прибутковості на інвестований капітал тут становить від 52% до 75%.

- Стартовий етап – створюється нова компанія, підбираються кадри та проводяться випробування нововведень. Інвестиції залучаються від кількох інвесторів. Очікувана норма прибутку на цьому етапі становить 39-63%. Фінансування зазвичай здійснюється за рахунок власних коштів підприємства або бюджетних ресурсів.

- Етап раннього розвитку настає після успішного тестування прототипів інновацій та підтвердження сприятливих умов для виходу на ринок. На цьому етапі підприємство приступає до освоєння виробництва, здійснюючи

додаткові інвестиції в основні засоби та покриття виробничих витрат. •

Основною проблемою реалізації інноваційної діяльності в Україні, зокрема у ТОВ “Завод газового обладнання “Альфа-Газпромкомплект”, є фінансування. Початкова стадія – фундаментальні дослідження – потребує значних фінансових вкладень, які можуть не принести очікуваного повернення. Результати фундаментальних досліджень, як правило, мають характер суспільних товарів, що ускладнює їх фінансування на рівні конкретного підприємства, регіону або держави, тому воно повинно здійснюватися за рахунок державних ресурсів.

На наступних етапах інноваційного процесу диспропорція між витратами та отриманими результатами зменшується, а можливості запобігання несанкціонованому використанню результатів досліджень зростають, що відкриває можливість залучення приватних інвестицій.

Дослідницька стадія інноваційної діяльності може бути реалізована науково-дослідними, конструкторськими та проектно-пошуковими підприємствами. Проте наукові установи часто не мають достатнього досвіду у маркетингу та просуванні своїх продуктів на ринку, що пояснює їх низьку фінансову результативність.

В умовах сьогодення кількість зареєстрованих інноваційних пропозицій не завжди відображає реальний масштаб та якість інноваційних процесів. Частка високотехнологічних товарів в експорті України за оптимістичними прогнозами становить лише 7-12%, тоді як у провідних країнах цей показник коливається від 17% до 47%. За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна посідає 63 місце серед 75 досліджених країн за індексом розвитку технологій, а кількість нових видів продукції, що освоюються в Україні, щорічно зменшується на 15-20%.

Перехід української економіки на інноваційний рівень розвитку є складним завданням через брак інноваційної інфраструктури, недостатній обсяг фінансових ресурсів та неповну пропозицію інноваційних продуктів. Відтак, підприємства активно займаються інвестиційно-інноваційною діяльністю.

Реалізація інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства відбувається на новому, більш прогресивному рівні порівняно з інвестиціями екстенсивного розвитку (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Механізм здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності ТОВ "Завод газового обладнання "Альфа-Газпромкомплект"

В процесі реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності відбувається вкладення основних засобів у модернізоване обладнання, що є необхідним для виготовлення удосконалених продуктів. Отже, специфіка інвестиційно-інноваційної діяльності полягає в тому, що вона розпочинається з визначення характеристик покращуваного продукту, які зумовлюють вимоги до виробничого обладнання. Далі здійснюється аналіз наявного обладнання та розробка плану його модернізації. «Обсяги фінансування, його джерела та інші економічні характеристики об'єкта визначаються на основі відповідних даних» [27]. Залучення ресурсів та їх ефективне використання значною мірою залежать

від організаційної структури та управлінської системи підприємства. Управлінський процес включає етапи планування, організації, мотивації та контролю, що спрямовані на досягнення визначених цілей, які можуть бути встановлені на різних рівнях: національному, регіональному..

На відміну від управління інноваційними процесами, цей механізм не включає етапи фундаментальних досліджень та поширення інновацій. Головною проблемою в підприємства та управлінні інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства на нинішньому етапі є питання фінансування. Незважаючи на наявність різноманітних джерел фінансування інвестицій та інновацій у сучасній науці та міжнародній практиці, український ринок все ще має недостатню кількість методів і інструментів для фінансування цих напрямків.

У той же час інвестиційно-інноваційна діяльність є більш привабливою для зовнішніх інвесторів у порівнянні з класичними інноваціями. Це може слугувати ще одним аргументом на користь пріоритетного впровадження інвестиційно-інноваційної діяльності на підприємствах, оскільки дефіцит власних фінансових ресурсів стримує інноваційну діяльність.

Деякі організаційні проблеми, що виникають при впровадженні інноваційної діяльності, можуть бути вирішені за допомогою інноваційної інфраструктури, яка охоплює кілька основних напрямів: «транспорт і зв'язок, інформатика та телекомунікації, кредитно-фінансова система, фондовий ринок, посередницькі інститути, а також компанії та підприємства, що надають спеціалізовані послуги» [38].

Інноваційна інфраструктура є важливою частиною ринкової та науково-технічної інфраструктури, яка забезпечує ефективну взаємодію між учасниками інноваційних проектів та сприяє реалізації інновацій на ринку. Інноваційна інфраструктура об'єднує науково-дослідні установи, бізнес-інкубатори, технопарки, інноваційні кластери, фінансові установи, а також консультативні та інформаційні центри. Вона створює умови для ефективної реалізації інноваційних проектів, полегшує доступ до фінансування та сприяє зниженню

ризиків. Завдяки цьому підприємства можуть швидше адаптувати нові технології, підвищувати конкурентоспроможність і розвивати інноваційні продукти, що відповідають сучасним ринковим вимогам.

У США функціонує близько 15 тисяч малих інноваційних підприємств. За результатами досліджень, ці підприємства створюють вдвічі більше інновацій на одного працівника порівняно з великими компаніями, а кількість принципово нових продуктів у них на 2,5 рази більша. Час, необхідний для комерціалізації нових продуктів на малих підприємствах, складає в середньому 2,2 роки, в той час як на великих — майже на 1,5 роки більше. За даними наукового фонду США, 98% важливих розробок нових продуктів в країні надходять саме від малого бізнесу. Американські дослідники відзначають, що малим підприємствам потрібно в середньому 2,2 роки для виведення інновацій на ринок, а великим — 3,05 року. У розвинутих країнах частка продукції малих підприємств у ВВП складає 50-60%. В США понад 60% малих підприємств займаються інноваціями, у Великобританії — 40%. В Україні кількість малих підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, є обмеженою через високі вимоги до початкових інвестицій та тривалу ліквідність активів інноваційних компаній, що ускладнює доступ до традиційних кредитних ресурсів.

В міжнародній практиці значного поширення набули інвестиційні банки, які здебільшого займаються андеррайтингом — «процесом придбання цінних паперів, випущених компаніями, що потребують капіталу, та їх подальшого продажу інвесторам з вільними фінансовими ресурсами» [39]. Інвестиційні банки можуть також виконувати функції брокерів чи дилерів на вторинному ринку цінних паперів, надавати консультаційні послуги підприємствам, забезпечувати інформацію про фондовий ринок, угоди з нерухомістю, брати участь у фінансуванні проектів, а також виступати фінансовими агентами під час злиттів, поглинань та реструктуризацій. Крім того, вони можуть залучатися до програм прямих інвестицій, надавати кредити на довгострокову та середньострокову перспективу, управляти фондами взаємних інвестицій,

виступати як фінансові консультанти для пенсійних фондів, а також керувати венчурними капіталами та іпотечними активами.

Одна з характерних рис банківських інвестицій полягає в тому, що вони не лише ґрунтуються на прогнозах отримання прибутку в майбутньому, а й включають обов'язкове повернення інвестованого капіталу протягом певного періоду. Зовнішні банківські інвестиції можуть реалізовуватися у формі інвестиційних кредитів, вексельних операцій або лізингу. Внаслідок інвестиційної діяльності банки отримують доходи у вигляді дивідендів, прибутку, комісійних винагород і відсотків.

Ще одним джерелом фінансування для підприємства у країнах з розвинутою економікою є фінансовий ринок. «Він забезпечує можливість залучення капіталу для фінансування інвестиційно-інноваційних проектів через публічне розміщення цінних паперів» [22]. Процес публічного розміщення цінних паперів є складним і витратним, тому в Україні ним користуються переважно великі та успішно діючі підприємства, тоді як малі та середні компанії залучають капітал через закриті розміщення акцій.

У сучасних умовах в Україні особливо популярним є лізинг. У США близько 80% підприємства регулярно отримують необхідне обладнання на умовах лізингу. Лізингові контракти часто супроводжуються різноманітними послугами, такими як технічне обслуговування та навчання персоналу. Однак для успішної роботи лізингової системи на інвестиційно-інноваційному ринку необхідно створити відповідну інфраструктуру, до складу якої входять банки та страхові компанії. Страхування в цій сфері може охоплювати різноманітні ризики, такі як втрати капіталу, гарантований дохід для інвестора та захист від помилок інвестиційних консультантів.

У контексті серійного виробництва набуває особливої важливості страхування працівників, а також захист навколишнього середовища та третіх осіб від можливих збитків. До інших видів страхування можна віднести відповідальність виробників за шкоду, що виникає через використання їх продукції, а також страхування відповідальності учасників ринку прав

власності, таких як агенти, нотаріуси, консультанти, оцінювачі та продавці інтелектуальної власності.

«В Україні франчайзинг є відносно новим напрямом інвестиційно-інноваційної діяльності, що включає надання ліцензії на виготовлення або реалізацію товарів чи послуг під брендом певної компанії» [20]. Франчайзинг дозволяє знизити витрати на розробку технологій, вихід на ринок, навчання персоналу та рекламу. У контракті зазвичай визначаються терміни дії ліцензії та територія її використання. Однак ця форма технологічного поширення має свої ризики: зарубіжні інвестори можуть не бути зацікавлені в модернізації української промисловості, що призведе до витіснення вітчизняних виробників з обох ринків.

Із поширенням інноваційної діяльності з'явився ще один тип підприємництва — венчурний. Венчурний тип підприємництва передбачає інвестування в інноваційні проекти з високим рівнем ризику та потенційно великою віддачею. Зазвичай, такі проекти пов'язані з новими технологіями або проривними ідеями, що можуть змінити ринок. Венчурні підприємці або інвестори готові ризикувати капіталом, розуміючи можливість великих прибутків у разі успіху, а також сприяють розвитку стартапів, які можуть принести значну економічну та соціальну вигоду.

На початковій стадії капітал венчурного підприємства формують його засновники, а після того, як інновації виходять на ринок, компанія може розмістити акції на фондовій біржі, щоб залучити додаткові ресурси та розширити свою діяльність.

Венчурні підприємства мають ряд переваг, які роблять їх привабливими як для інвесторів, так і для засновників:

1. Інноваційний розвиток- венчурні підприємства часто займаються проривними технологіями та новими продуктами, що дозволяє їм зайняти унікальну нішу на ринку.

2. Доступ до фінансування- завдяки венчурним інвестиціям підприємства можуть отримати значні кошти для швидкого зростання, навіть якщо не мають власних ресурсів.

3. Можливість масштабування- венчурні проєкти зазвичай націлені на швидке масштабування, що дозволяє підприємству зростати і захоплювати більшу частку ринку.

А також створюються сприятливі умови для акцій у вигляді гнучких умов продажу акцій, засновники можуть отримати вигоду від високої оцінки компанії при залученні коштів через продаж акцій на вигідних умовах; підвищеній капіталізації -успішний розвиток збільшує вартість акцій, що робить їх привабливими для нових інвесторів та потенційних покупців.

Таким чином, венчурні підприємства створюють умови для швидкого розвитку та інновацій, водночас надаючи засновникам можливість залучати ресурси без втрати контролю.

Завдяки венчурним компаніям світовий ринок високих технологій сьогодні оцінюється в близько 2 трильйони доларів, з яких 39% припадає на США, 30% — на Японію, а 16% — на Німеччину. За даними економістів, в 15% випадків венчурні інвестиції повністю втрачаються, у 25% — підприємства зазнають більших, ніж очікувалося, збитків, а 30% інвестицій приносять лише незначний прибуток. Лише в 30% випадків прибуток через кілька років багаторазово перевищує вкладені засоби. Підсумки тридцятирічної історії венчурного капіталу в США свідчать про те, що компанії, створені за рахунок венчурних інвестицій, які становлять менше 1% від загальних інвестицій, генерують 13,1% від загального обсягу ВВП США, а кількість робочих місць на таких підприємствах становить 5,9% від загальної кількості робочих місць у країні.

Джерела венчурного капіталу включають венчурні фонди, які інвестують у стартапи з високим потенціалом зростання; бізнес-ангелів — приватних інвесторів, що вкладають власні кошти на ранніх етапах розвитку компаній; корпоративний венчурний капітал від великих компаній, зацікавлених у

впровадженні інновацій; краудфандинг, який передбачає залучення коштів від широкої аудиторії через онлайн-платформи; інкубатори та акселератори, що надають стартове фінансування, менторську підтримку та ресурси для швидкого розвитку стартапів.

«Основними формами надання венчурного капіталу є пряме фінансування, створення спеціальних інвестиційних компаній та державні субсидії. Венчурні фонди, що функціонують в Україні, маючи достатню кількість активів і досвід роботи, фактично не фінансують українські інновації, зосереджуючи свою діяльність на прибуткових і мало ризикових інвестиційних проектах. Усі можливі прибутки часто переводяться за кордон» [13].

Прискорений розвиток інститутів інноваційної інфраструктури відбувається завдяки мультиплікаційному ефекту, що полягає в зростанні попиту на їхні послуги.

В умовах виходу з економічної депресії, послуги, що надаються, мають вирішальне значення. Однак, недосконалість розвинутої інноваційної інфраструктури в нашій країні можна пояснити загальною нерозвиненістю ринкової інфраструктури, низьким рівнем інноваційної активності підприємства та недосконалістю норм законодавства в сфері інтелектуальної власності.

Таким чином, для поступового розвитку потенціалу інноваційної діяльності українських підприємства на сучасному етапі необхідно забезпечити належне регулювання інвестиційно-інноваційних процесів. Важливу роль у цьому відіграватиме державне управління.

2.2. Аналіз інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства

Розв'язання низки проблем, з якими стикається українська економіка, значною мірою залежить від ефективності використання наявних ресурсів підприємства, а також від створення умов для реалізації інвестиційних, інноваційних та інвестиційно-інноваційних процесів. Визначивши суть

інвестиційно-інноваційної діяльності, її механізм реалізації та сучасні аспекти функціонування, слід дослідити внутрішні та зовнішні фактори, які мають найбільший вплив на її прогрес. При аналізі перспектив розвитку певного явища зазвичай використовується термін “потенціал”, що відображає можливість подальшого прогресу. Тому, досліджуючи інвестиційно-інноваційну діяльність, важливо вивчити можливості її розвитку, які зумовлені технічним, науково-технічним та інноваційним рівнем прогресу (рис. 2.1).

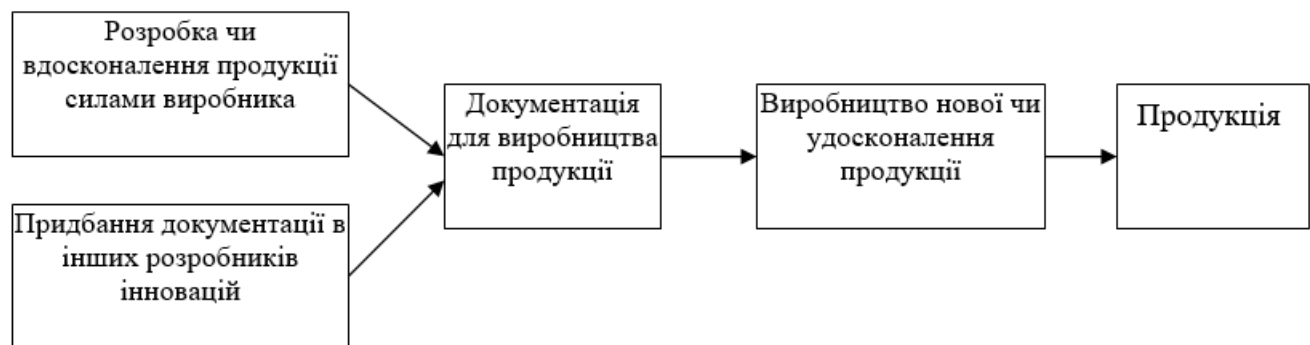

Рис.2.1. Складові інвестиційно-інноваційного потенціалу розвитку ТОВ «Завод «Альфа-Газпромкомплект»

Виробничий та інноваційний потенціал формуються під впливом ряду чинників, серед яких фінансові ресурси, трудові ресурси та рівень науково-технічного прогресу. Основними елементами, які визначають інвестиційно-інноваційний потенціал, є зазначені вище потенціали.

Проте наявність цього потенціалу не є гарантією успіху; його ефективність залежить від способів використання. Експерти відзначають, що в промислово розвинених країнах внесок інноваційної діяльності у валовий внутрішній продукт (ВВП) варіюється від двох третин до 87-90%. Ці показники значною мірою залежать від економічної політики держави та структури її економіки.

Серед організаційних форм, які найбільше сприяють реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, акціонерні товариства мають значну

перевагу, оскільки можуть залучати інвестиції ще на етапі формування статутного капіталу шляхом первинного розміщення акцій. «У подальшій діяльності може бути здійснена повторна емісія цінних паперів або випуск облігацій, для цього достатньо рішення загальних зборів акціонерів» [37]. А це, в свою чергу, є менш складним процесом порівняно з необхідністю залучення вищих органів влади, як це відбувається при державному фінансуванні.

Часто можна зустріти твердження, що одним із переваг економіки України є дешева робоча сила. Однак у контексті інновацій це стає стримуючим фактором розвитку інвестиційно-інноваційних процесів. Ключовим чинником у цій сфері є інноваційна культура, яка відображає рівень загальної освіти, культурної обізнаності та соціально-психологічної готовності суспільства до сприйняття і реалізації інноваційних ідей, що сприяють економічному розвитку країни.

Інноваційна культура є критично важливою для підвищення продуктивності праці. Наприклад, у США приріст національного доходу був обумовлений зростанням трудовитрат та підвищенням продуктивності праці, які відповідно склали 32% та 68%. «До факторів, які сприяли зростанню продуктивності, відносяться: нововведення — 28%, капітал — 19%, освіта та професійна підготовка — 14%, економія від масштабів виробництва — 9%, а також удосконалення розподілу ресурсів — 7%» [34].

Не випадково людський капітал є найважливішим показником для оцінки інноваційного потенціалу країн Європи.

Європейські інноваційні індикатори згруповані у кілька основних категорій:

1. Фінансові ресурси та підтримка — інвестиції у НДДКР і фінансові механізми для підтримки інновацій.
2. Людський капітал — рівень освіти та участь фахівців у науці й технологіях.
3. Інноваційна активність підприємства — показники впровадження нових продуктів, технологій і патентів.

4. Інфраструктура та цифровізація — наявність цифрових ресурсів та інноваційних інфраструктур.

5. Інноваційне середовище та співпраця — ступінь співпраці між бізнесом, наукою та державою.

6. Економічний ефект — вплив інновацій на продуктивність, експорт і конкурентоспроможність.

Ці категорії утворюють Європейське інноваційне табло, яке дозволяє оцінювати та порівнювати рівень інноваційного розвитку країн (табл.2.1.).

Таблиця 2.1.

Категорії та європейські інноваційні індикатори

Категорія індикаторів	Індикатори	Країна – лідер в ЄС і її показник	
Людські ресурси для інновацій	1.1. Дипломовані фахівці з науково-технічною освітою (у % від вікової групи 20-29 років)	Ірландія	21,7
	1.2. населення з освітою вище середнього (у % у віковій групі 25-64 р.)	Франція	32,4
	1.3. в післядипломній освіті (у % від вікової група 25-64 р.)	Великобританія	22,3
	1.4.Зайнятість в середньо-технологічному і високотехнологічному процесі (у % від загального числа тих, що працюють)	Данія	11,36
	1.5. Зайнятість у високотехнологічному сервісі (у % від загального числа тих, що працюють)	Швеція	5,23
Створення нових знань	2.1. Загальні бюджетні витрати на дослідження і розробки (% від ВВП)	Фінляндія	1,02
	2.2. Витрати бізнесу на дослідження і розробки (у % від ВВП)	Швеція	3,31
	2.3. Високотехнологічні патенти, заявки (на млн. населення)	Швеція	366,6
Передача і використання знань	3.1. Малі і середні підприємства в інноваційній промисловості		
	3.2. Малі і середні підприємства, що беруть участь у виробничій кооперації		
	3.3. Витрати на інновацію у виробництві (у % від товарообігу у виробництві)	Швеція	6,42
Фінансування інновацій, продажі і ринки	4.1. Частка інвестицій у високотехнологічний венчурний капітал	Італія	71,2
	4.2. Частка венчурного капіталу на ранніх стадіях у ВВП	Швеція	0,098
	4.3. Продаж нових ринкових продуктів (у % від товарообігу в промисловості)	Франція	27,2
	4.5. Витрати на інформаційно-комунікаційні технології (у % від ВВП)	Швеція	9,8

Україна має значний потенціал у сферах інновацій та виробництва, проте наявність потужного науково-технічного потенціалу є недостатнім фактором для забезпечення ефективного економічного зростання. Підтримка потенціалу вимагає активного використання, оскільки без цього його цінність швидко зменшується. Ключовим чинником, що впливає на розвиток економіки, є механізм, який реалізує потенціал, що, в свою чергу, залежить від економічної політики держави.

Таким чином, основні чинники, що сприяють інноваційному розвитку, включають людський капітал, створення нових знань, механізми передачі та використання цих знань, а також фінансування. Крім того, при оцінці інвестиційно-інноваційного потенціалу слід враховувати існуючий рівень розвитку техніки та технологій, а також доступність необхідних матеріальних ресурсів.

Інвестиційно-інноваційний потенціал конкретної підприємства тісно пов'язаний з економічним станом держави. Збільшення ефективності роботи підприємства у різних галузях сприяє загальному економічному прогресу країни. Водночас розвиток партнерів підприємства, таких як постачальники, замовники та конкуренти, ставить перед ним нові вимоги в організаційно-економічній сфері, щоб зберегти свою конкурентоспроможність. Це є особливо важливим для приладобудування, яке служить основою для розвитку інших економічних секторів. Вища якість продукції в цій галузі відкриває більше можливостей для її споживачів. У свою чергу, інвестиції та інновації в економіці сприяють зростанню попиту на продукцію приладобудування.

Отже, аналіз інвестиційно-інноваційного потенціалу України є важливим етапом для дослідження економічних та організаційних факторів розвитку приладобудівної галузі. Вивчення цього потенціалу охоплює два ключові елементи: оцінку виробничих можливостей і аналіз інноваційних можливостей. «Під час аналізу виробничого потенціалу вивчається стан основних фондів підприємства, а також наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів для реалізації інвестиційної діяльності» [36]. «В процесі аналізу інноваційного

потенціалу оцінюються рівень розвитку трудових ресурсів і можливості застосування результатів наукових досліджень у виробництві» [36].

Аналіз інвестиційно-інноваційного потенціалу дозволяє ідентифікувати ключові фактори, що впливають на активність інноваційної діяльності, та визначити напрями для ефективного залучення ресурсів і підвищення конкурентоспроможності економіки.

Виявлення таких факторів дає змогу сконцентрувати зусилля на зміцненні слабких компонентів інноваційної системи, таких як фінансування, цифровізація, розвиток людського капіталу або співпраця між сектором досліджень і бізнесом. Це також сприяє формуванню стратегій для покращення інвестиційного клімату та стимулює інноваційну активність підприємства, що, у свою чергу, підвищує загальну економічну стійкість і сприяє сталому зростанню.

Щорічне збільшення інвестицій в економіку надходить на фоні збереження неефективної структури капіталовкладень. Напротязі аналізованого періоду понад 40% загальних капітальних інвестицій було направлено на промисловість, з яких тільки половина — у переробну галузь. Значну частину інвестицій традиційно отримують транспорт і зв'язок, що складає 20%, тоді як близько 15% капіталовкладень припадає на нерухомість. Частка інвестицій у сільське господарство, яка і без того була низькою, продовжує знижуватися.

Довгострокові кредити в Україні вважаються одними з найризиковіших, причому їх процентна ставка не відповідає реальному рівню ризику через обмежену платоспроможність підприємства. Доступ до довгострокових кредитів для малих підприємства є найнижчим.

«При аналізі можливих джерел фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності важливо враховувати, що головною проблемою є встановлення оптимального співвідношення між іноземними та вітчизняними інвестиціями» [15].

Безперечно, цей показник змінюється в часі в залежності від економічної ситуації, а також може варіюватися за регіонами. Тому доцільно зосередитися

на використанні власних ресурсів, що підкріплюється ефективними формами та методами стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності.

Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства є ключовим фактором підвищення його конкурентоспроможності та довгострокового зростання. Інвестиції в інновації сприяють удосконаленню продукції, оптимізації процесів і розширенню ринків збуту, що дозволяє підприємству успішно адаптуватися до змін та займати стійкі позиції на ринку.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Інструменти управління інвестиційно-інноваційною діяльністю

Нині основним фактором, що стимулює інвестиційну активність підприємства, є необхідність оновлення застарілих основних фондів. Для ефективного здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності важливими є: адаптація продукції до вимог ринку, узгодженість інвестиційно-інноваційних заходів з корпоративними цілями, розвинена система відбору та оцінки проєктів, а також належне управління та контроль за виконанням проєктів.

Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю сприяє вирішенню ряду завдань, серед яких: визначення та обґрунтування цілей кожного проєкту; формування його структури; оцінка обсягів та джерел фінансування; вибір виконавців; розробка графіків виконання робіт; контроль за реалізацією та оцінка результатів; а також оптимізація ресурсів для досягнення максимальної ефективності від впровадження інноваційних рішень. Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю також включає аналіз ризиків, пов'язаних з реалізацією проєктів, розробку заходів для їх мінімізації, а також оцінку економічної та стратегічної доцільності інновацій.

Важливим аспектом є адаптація до змін зовнішнього середовища, що дозволяє швидко реагувати на ринкові тенденції та технологічні нововведення. Успішне управління цією діяльністю забезпечує стабільне зростання підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та зміцнення позицій на ринку через постійне оновлення продуктів і процесів, це вирішується на відповідних етапах реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності. (рис. 3.1).

Передпроектне інвестиційно-інноваційне дослідження охоплює наступні етапи: виявлення проблеми — формування загальної ідеї покращення продукту; збір даних для детальної перевірки концепції, оцінка її реалістичності,

визначення приблизного обсягу робіт, масштабів витрат і термінів виконання; формулювання проблеми — встановлення цілей та завдань, які потрібно вирішити; розробка можливих рішень (пропозицій) та їх оцінка.

При ухваленні рішень керівництво повинно враховувати альтернативні витрати, тобто потенційні вигоди, які підприємство втрачає через відмову від альтернативних проектів. Вибір певного рішення серед кількох варіантів є результатом обмеженості ресурсів. За умови достатніх ресурсів можна було б реалізувати всі необхідні ініціативи. Однак, оскільки неможливо задовольнити всі потреби одночасно, здійснюється відбір проектів на основі порівняння витрат на їх виконання та їхньої важливості для підприємства.

Рис. 3.1. Механізм управління інвестиційно-інноваційною діяльністю
ТОВ «Завод «Альфа-Газпромкомплект»

Фаза інвестицій у реалізації інвестиційно-інноваційного проекту на прикладі ТОВ «Завод «Альфа-Газпромкомплект» розпочинається з етапу

планування. Це процес триває протягом усієї інвестиційно-інноваційної діяльності, проте в цій стадії він набуває особливого значення.

На початковому етапі формується попередній неофіційний план, що відображає початкову концепцію реалізації проекту. Коли приймається рішення про впровадження проекту, здійснюється формальне та детальне планування.

У процесі реалізації план може бути скоригований у відповідь на непередбачені обставини. Особливість цього етапу планування полягає в його проектному характері, коли розробляються необхідні документи, затверджуються бюджет, а також створюються календарний і ресурсний плани. На цій основі організовується робота команди, а також забезпечується необхідними матеріалами та обладнанням.

Третя стадія, експлуатаційна, фокусується на виробничому процесі та контролі за його виконанням. Оцінюється не лише кількість і якість продукції, а й ефективність використання ресурсів та своєчасність постачання. У процесі реалізації проекту завжди виникають відхилення від первісного плану, рівень яких визначається на самому початку. Контроль здійснюється через збір та аналіз інформації про хід проекту. Керівник, проводячи об'єктивну оцінку проміжних результатів, приймає рішення про коригування інвестиційно-інноваційної діяльності. Останній етап включає підсумкову оцінку, яка дозволяє узагальнити позитивні та негативні результати, а також накопичити досвід для майбутніх проектів. «Завершення проекту передбачає використання готової продукції, оцінку отриманих вигод, нагородження учасників, обслуговування продукції та збір відгуків від споживачів для можливих вдосконалень» [13].

Проект може бути завершено й раніше запланованого терміну через непередбачувані обставини, які не були враховані на попередніх етапах управління. У такому разі деякі зобов'язання можуть залишитися нездійсненими, що негативно позначиться на репутації підприємства.

На експлуатаційному етапі підготовлюються фінальні звіти, проводиться аудит виконання зобов'язань перед інвесторами, оцінюється подальша

експлуатація обладнання, співробітники отримують нові завдання, а також розпочинається пошук ідей для майбутніх проектів.

Кожен етап управлінського процесу ґрунтується на п'яти основних методах: плануванні, підприємстві, контролі, аналізі та коригуванні. Залежно від етапу інвестиційно-інноваційної діяльності, ці методи набувають своєї специфічної форми. Ключовим елементом управління є аналіз. На стадії передпроектного дослідження особлива увага приділяється вивченню вимог ринку; в інвестиційному етапі — оцінці проекту; в експлуатаційному — аналізу результатів інвестиційно-інноваційної діяльності.

Теоретичні та практичні аспекти управління інвестиційною та інноваційною діяльністю включають різноманітні кількісні методи аналізу, які дозволяють оцінити вплив організаційних і виробничих факторів на результати роботи учасників проектів, сприяючи знаходженню оптимальних рішень. «Серед найбільш поширених є математичні методи, що базуються на моделях дослідження операцій, зокрема кореляційно-регресійний аналіз, математичне моделювання та програмування, а також методи експертних оцінок» [17].

На етапі передпроектного дослідження доцільно застосовувати альтернативний аналіз, який спрямований на виявлення максимальної кількості варіантів та вибір найефективнішого. Для цього розробляється спрощена схема діяльності, визначаються обмеження та цілі. Далі проводиться пошук відповідей на низку запитань: чи можна пришвидшити виконання проекту, зменшити витрати, змінити якість продукції без шкоди для її споживчих властивостей, чи можливо автоматизувати певні процеси для скорочення ресурсоспоживання, чи є можливість використання дешевших матеріалів або більш простих методів реалізації проекту, як нові технології можуть бути впроваджені, чи можна оптимізувати використання наявного обладнання та розглянути альтернативні системи управління.

На етапі інвестиційної фази основним завданням аналізу є ефективний розподіл відповідальності між учасниками проекту. Для цього розробляється структурована схема виконання робіт, складається список учасників,

призначаються відповідальні особи, визначаються їх повноваження та встановлюється порядок управління проектом, а також формуються вимоги до звітності. Ключовим є створення системи документального контролю, що включає перелік документів, які підлягають контролю, визначення процедур їх оформлення і подання, а також організація процесу їх розгляду. Перевірка ефективності цієї системи, а також оцінка відповідності запланованих заходів фактичному виконанню проекту, називається аудитом проекту. Метою аудиту є виявлення можливих відхилень від плану та надання рекомендацій для вдосконалення процесу управління та контролю.

«Аналіз виконання проекту зазвичай зводиться до оцінки відхилень фактичних показників від планових» [36]. Недолік цього підходу полягає в тому, що він лише фіксує минулі ситуації й не спрямований на прогнозування. Тому більш повну інформацію можна отримати за допомогою методу скоректованого бюджету, який коригує планові витрати з урахуванням фактичних на певну дату.

На відміну від аналізу, контроль за ресурсами здійснюється протягом усієї інвестиційно-інноваційної діяльності. «Основні ресурси, що використовуються в управлінні інвестиційно-інноваційною діяльністю, включають фінансові, технічні, трудові та матеріальні ресурси підприємства» [30]. Матеріальні ресурси, на відміну від технічних та трудових, є менш стабільними і швидко змінюються, тому трудові та технічні ресурси мають особливе значення для потенційних можливостей інноваційної діяльності підприємства.

Для оцінки трудових показників використовують середньооблікову чисельність і якісний склад працівників. Технічні можливості оцінюють через рівень технічного оснащення виробництва, техніко-економічні характеристики машин та устаткування, а також ефективність використання виробничих засобів.

Ефективність системи аналізу та контролю значною мірою обумовлена належною організацією збору інформації, а також процесами підготовки,

надання та обробки звітів. Однією з поширених проблем є надмірна кількість інформації, коли звітність включає велику кількість показників, серед яких користувач має труднощі виявити ті, що є необхідними.

Щоб вирішити цю проблему, система звітності повинна базуватися на кількох принципах: інформація для менеджерів кожного рівня повинна відповідати їхній відповідальності; детальнішу інформацію слід надавати за показниками, що демонструють суттєві відхилення від плану, при цьому особлива увага приділяється інформації про витрати і терміни виконання проекту.

Ефективно побудована система звітності дозволяє здійснювати контроль і коригування діяльності що, сприяє досягненню поставлених цілей та оптимізації ресурсів.

Система аналізу та контролю, що є частиною механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, виступає основою для ефективного управління ризиками. Управління ризиками включає комплексний підхід, що охоплює етапи їх виявлення, оцінки, зниження та постійного моніторингу.

У порівнянні з інноваційними проектами, інвестиційно-інноваційні проекти мають вищий рівень схильності до інвестиційних ризиків. Інвестиційний ризик визначається як імовірність того, що вкладені кошти не забезпечать очікуваний дохід. Основними складовими інвестиційного ризику є фінансовий, та експлуатаційний ризики.

Фінансовий ризик стосується ймовірності невиконання фінансових зобов'язань контрагентами та змін у кон'юктурі фінансових ринків. Експлуатаційні ризики виникають після введення об'єкта в експлуатацію і охоплюють загрози, пов'язані із продажем продукції через збільшення конкуренції чи появу більш якісних товарів, зниженням прибутковості, невиконанням поставчань, неефективністю управлінських рішень та форс-мажорними ситуаціями.

Виконання інвестиційно-інноваційної діяльності супроводжується додатковим ризиком, та може виникати через недостатню увагу керівництва до

стимулювання творчої активності працівників, що може призвести до втрати важливої комерційної інформації, оскільки винахідники можуть перейти до конкурентів. «Таким чином, важливим елементом управління інвестиційно-інноваційною діяльністю є організація ефективного управління персоналом, яке стимулює творчий підхід до роботи» [35]. Це підтверджують успіхи великих підприємства у галузі приладобудування.

Механізм управління інвестиційно-інноваційною діяльністю реалізується через науково-технічний комплекс підприємства, що включає дослідницькі та випробувальні лабораторії, конструкторські і технологічні підрозділи, а також управління з реформування економічних відносин, корпоративних прав та інвестицій. Ці підрозділи координують взаємодію між різними структурними частинами підприємства, відділом прогнозування та аналізу.

Послідовне вирішення завдань створення інтегрованої автоматизованої системи управління включає забезпечення взаємодії між системами автоматизованого проектування та загальною автоматизованою системою управління підприємством. Це також сприятиме оптимізації витрат, покращенню якості продукції, залученню нових клієнтів і розширенню ринкових можливостей. Крім того, підприємство зможе швидше адаптуватися до змін зовнішнього середовища, впроваджувати передові технології та нарощувати інноваційний потенціал, що забезпечить йому стабільні позиції на ринку і можливість розвитку в умовах посилення конкуренції.

3.2. Особливості управління інвестиційно-інноваційними проектами

У сфері економічних досліджень та практичної діяльності одним із ключових аспектів, що стосується реалізації інвестиційної та інноваційної діяльності, є проект. Проектом вважається тимчасова діяльність, спрямована на досягнення конкретної мети через реалізацію певних завдань і досягнення визначених результатів у межах обмежень за часом, ресурсами та бюджетом.

Проект має початок і кінець, унікальну мету і структуру, а також конкретний набір ресурсів і відповідальних осіб.

Проект включає в себе етапи планування, виконання та завершення, де важливими є управління ризиками, контролем за процесом і оцінкою досягнутих результатів. Він може мати різну масштабність та складність, від малих завдань до великих стратегічних ініціатив. Успіх проекту залежить від ефективного використання ресурсів, часу та взаємодії між усіма учасниками процесу.

В українському законодавстві акцентується на різниці між інноваційними та інвестиційними проектами. Згідно з положеннями статті 1 Закону України “Про інноваційну діяльність”, інноваційний проект є сукупністю документів, які визначають процедури та набір заходів, необхідних для розробки і впровадження інноваційного продукту чи продукції, включаючи інвестиційні складові. Для того щоб отримати державну підтримку, інноваційний проект повинен пройти процедуру реєстрації.

Основною характеристикою інноваційних проектів є включення етапу, пов’язаного з проведенням досліджень у життєвому циклі інновацій. У рамках таких проектів здійснюються науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Дослідження можуть займати значну частину як за тривалістю, так і за обсягом використаних ресурсів.

Інноваційні проекти, на відміну від класичних інвестиційних ініціатив, потребують більш тривалого етапу підготовки. Для їх реалізації виробник змушений спочатку використовувати власні фінансові ресурси, що призводить до затримки у досягненні фінансової вигоди та можливого подовження періоду повернення інвестицій.

У нашому дослідженні ми зосереджуємося на інвестиційно-інноваційному проекті. Зважаючи на сучасні виклики та можливості, які постають перед підприємствами в умовах швидкого розвитку технологій і змін у ринковому середовищі, важливим є також аспект інноваційного менеджменту. Впровадження інноваційного менеджменту в інвестиційно-

інноваційні проекти дає змогу не лише оптимізувати витрати, але і значно підвищити конкурентоспроможність підприємства на глобальному ринку.

У рамках інноваційного менеджменту особливу увагу слід приділити формуванню культури інновацій у колективі. Створення сприятливого середовища для генерації ідей, їхнього обговорення та реалізації може суттєво вплинути на результати інвестиційно-інноваційної діяльності. Співробітники, які відчують підтримку і зацікавленість з боку керівництва, більш охоче беруть участь у процесах інновацій, що веде до підвищення ефективності проектів.

Не менш важливою є роль інформаційних технологій у управлінні інвестиційно-інноваційними проектами. Використання сучасних інформаційних систем та аналітичних інструментів дозволяє здійснювати моніторинг прогресу проекту в реальному часі, що сприяє швидшому реагуванню на виникаючі проблеми та корекції планів. Інтеграція інформаційних технологій у процес управління проектами також забезпечує підвищення прозорості та підзвітності, що є важливим аспектом для залучення інвесторів та партнерів.

Крім того, важливим елементом успішного виконання інвестиційно-інноваційних проектів є налагодження співпраці з науковими установами, університетами та іншими дослідницькими підприємствами. Таке партнерство може стати важливим джерелом нових знань, технологій та ресурсів, які підвищують шанси на успішну реалізацію проекту. Взаємодія з науковою спільнотою також сприяє розвитку дослідницької інфраструктури підприємства, що в свою чергу дозволяє знизити ризики та витрати, пов'язані з реалізацією інновацій.

Управління інвестиційно-інноваційними проектами є багатогранним і складним процесом, що вимагає гнучкого підходу, активної співпраці між усіма учасниками та постійного вдосконалення методів і технологій. Застосування інноваційних рішень у цій сфері може суттєво підвищити ефективність діяльності підприємства, забезпечити стабільне зростання та сприяти їхній адаптації до постійно змінюваних умов зовнішнього середовища. Інвестиційно-

інноваційні проекти, реалізовані з урахуванням цих аспектів, здатні стати основою для сталого розвитку підприємства у майбутньому.

Рис. 3.2. Схема взаємозв'язку інвестиційного проекту і проектно-кошторисної документації

Документація, що відображає економічні аспекти проекту, отримала назву бізнес-план. У випадку, якщо реалізація проекту не передбачає державного фінансування, порядок його розробки, методологія та деталізація розрахунків визначаються замовником проекту.

Коли для реалізації проекту планується залучення зовнішніх фінансових ресурсів, бізнес-план стає орієнтованим на інвестора, що зумовлює акцент на ефективності інвестицій. Незважаючи на те що зовнішні інвестори в першу чергу орієнтуються на фінансово-економічні показники, важливо також включати в проект дані про переваги вдосконалених продуктів, а також досягнення в соціальній та екологічній сферах.

Сучасні методики складання бізнес-планів для інвестиційних проектів відрізняються високим рівнем описовості, що зумовлено їх універсальністю для підприємства різних галузей та стадій розвитку. Часто бізнес-плани складаються без належної точності, внаслідок чого вони стають формальними та непрактичними.

Завдяки удосконаленню методології складання бізнес-плану для інвестиційно-інноваційних проектів можна досягти наступних цілей: надати обґрунтовану інформацію про проект, що сприятиме залученню різноманітних зовнішніх джерел фінансування. На практиці, фахівці підприємства стикаються з проблемами при визначенні початкових величин витрат і доходів, виборі обґрунтованого коефіцієнта дисконтування, прогнозуванні обсягів продажів і застосуванні математичних моделей.

Більше того, стандартні показники для оцінки ефективності проектів, такі як чистий грошовий потік, період окупності та внутрішня норма прибутковості, хоча й широко використовуються, не завжди забезпечують значущу інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень.

Інформація повинна бути організована так, щоб менеджер проекту мав змогу швидко виявити відхилення фактичних показників від запланованих, визначити причини таких відхилень і прийняти відповідні управлінські рішення. Інвестор, ознайомившись із проектом, повинен отримати впевненість у його надійності та оцінити потенційні вигоди.

Економіко-математична модель інвестиційно-інноваційного проекту є потужним і зручним інструментом для надання детальної інформації про проект, виступаючи як формалізований опис, побудований за допомогою математичних методів. Така модель повинна включати низку ключових елементів: цільову функцію, організаційну структуру проекту, матрицю відповідальності, календарний план, графік виконання робіт, ресурсоємні гістограми, фінансові потоки.

Визначення організаційної структури і створення матриці відповідальності дозволяють чітко розподілити обов'язки серед учасників проекту.

Календарний план робіт створюється за допомогою мережевих графіків, де застосовується метод критичного шляху для обчислення параметрів плану. Після цього для кожного завдання формуються діаграми Ганта, які слугують інструментом для відображення графіку виконання робіт. Для кожного етапу

визначаються ресурси, необхідні для виконання завдань (робоча сила, обладнання, матеріали, фінанси), після чого розробляються гістограми, що відображають потреби в цих ресурсах. Балансові моделі допомагають збалансувати потреби в ресурсах з термінами їх надходження та забезпечити їх раціональне використання протягом усього проекту.

«Задача оптимального розподілу обмежених ресурсів розв'язується за допомогою методів математичного програмування, які дозволяють знайти найбільш ефективні варіанти використання наявних ресурсів» [32]. Оцінка грошових потоків враховує часові аспекти, для чого застосовуються методи математичного прогнозування, що ґрунтуються на аналізі фінансових даних підприємства, зокрема, на основі фінансової звітності.

Процес збору необхідної інформації може бути ресурсозатратним, якщо проект розробляється за участю зовнішніх підприємства. Основні відомості про підприємство, що є критичними для аналізу, часто містяться у регістрах бухгалтерського та управлінського обліку.

Збір інформації про ринок збуту продукції та проведення передпроектного дослідження є складнішим завданням, яке вимагає активної роботи маркетингового відділу підприємства.

«Бізнес-план інвестиційно-інноваційного проекту повинен включати інформацію про інвестиційно-інноваційні можливості підприємства та його систему управління цією діяльністю» [18]. Ефективність застосовуваних управлінських підходів необхідно представити фінансовий аналіз, який дозволяє оцінити потенціал використання як власних, так і зовнішніх інвестицій. Крім того, важливо показати здатність підприємства здійснювати діяльність в рамках наявної інфраструктури інвестиційно-інноваційного середовища.

Ефективність системи управління можна оцінити за її здатністю враховувати мотивації покупців, інвесторів, співробітників та акціонерів. Показники, які містить бізнес-план інвестиційно-інноваційного проекту для ТОВ «Завод «Альфа-Газкомплект», можуть бути систематизовані (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Система показників бізнес-плану інвестиційно-інноваційного проекту ТОВ «Завод «Альфа-Газпромкомплект»

Проектування і технологія	Відомості про організації, що здійснюють технічне проектування і висновки про відповідність проектній документації необхідним нормам.
План виробничої діяльності підприємства	Обсяг випуску продукції у вартісному вимірюванні, і по номенклатурі в натуральних одиницях; Продуктивність праці; Собівартість одиниці продукції і рентабельність виробництва; Оцінка одноразових і поточних витрат.
Фінансовий план і програма інвестицій	Необхідний обсяг фінансування; Джерела фінансування; Графік руху грошових коштів; Показники ефективності інвестиційного проекту.
Аналіз можливих ризик	Види ризику, до якого найбільшою мірою схильний проект; Кількісні характеристики основних ризик; Реакція підприємства у разі настання ризикових подій.
Резюме	Підсумки по всіх розділах проекту.

Група показників	Перелік показників, що входять до групи
Відомості про підприємство	Юридичний статус підприємства; Характеристика організаційної структури підприємства; Основні показники ефективності роботи підприємства.
Концепція маркетингу підприємства	Характеристика продукції підприємства; Аналіз ринку збуту; Відомості про основних конкурентів; План просування вдосконаленої продукції на ринку.
Передумова і основна ідея проекту	Зведення про запити покупців щодо удосконалення продукції; Основні відмітні параметри вдосконаленого продукту; Аналіз потенційних можливостей реалізації проекту.
Відомості про ресурси необхідних для здійснення проекту	Наявність земельної ділянки і можливість його використання; Наявність і якісний склад трудових ресурсів; Можливості організації управління; Наявні основні фонди, їх якісна характеристика і можливість

Особливістю структури бізнес-плану є те, що його основною метою є визначення характеристик продукції, що потребують вдосконалення згідно з вимогами споживачів. Під час аналізу ринкової ситуації здійснюється вивчення попиту і пропозиції на поліпшені продукти. Попит формується через потреби в розробці нових технологій, випуску продукції для суміжних галузей та вирішення поточних технологічних, організаційних та інших завдань підприємства. Пропозиція включає як нові, так і вдосконалені продукти, що

потрапляють на ринок для реалізації. Важливим чинником у формуванні пропозиції є репутація виробника, рівень стандартизації технологій, а також ступінь координації між підприємствами-виробниками та споживачами.

У сучасних умовах ринкової економіки ціна продукції є динамічним показником, який формується під впливом умов постачання, механізму розрахунків і ділової репутації покупця. «Щодо амортизаційних відрахувань, важливо зазначити, що наразі відсутнє єдине бачення стосовно того, чи слід відносити амортизацію до витрат виробництва чи до доходів» [40]. У міжнародній практиці амортизаційні відрахування на реновацію розглядаються як частина чистого прибутку інвестора, тоді як в Україні, відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку та податкового законодавства, амортизація зараховується до витрат підприємства.

«В аналізі інвестиційних проектів амортизаційні відрахування слід включати до прибутку, щоб уникнути подвійного врахування витрат, пов'язаних з оновленням основних засобів, показник амортизаційної норми, розрахований за виробничим методом, є корисним інструментом для оцінки обсягу амортизаційних відрахувань на одиницю виготовленої продукції» [29].

Протягом реалізації проекту важливо постійно контролювати ціни на ресурси, стежити за змінами їхніх індексів відносно початкового рівня та коригувати взаємозалежні показники. Для перевірки отриманих результатів слід використовувати офіційні дані, які публікуються у засобах масової інформації, а також додаткову інформацію, зібрану маркетинговими службами.

Для реалізації проекту необхідно чітко планування, визначення конкретних цілей, ефективне управління ресурсами, а також координація дій усіх учасників. Важливою умовою є також наявність фінансових ресурсів та технічного забезпечення для виконання завдань.

Для успішної реалізації проекту використовуються різні системи обчислення, зокрема методи розрахунку вартості, бюджетування, прогнозування та управління ризиками. Це включає використання фінансових моделей, аналізу витрат і вигод, а також програмних засобів для управління

проектами, таких як Microsoft Project або інші інструменти для планування, моніторингу та оцінки результатів. Натомість необхідно розробити систему контролю, яка дозволяє оперативно коригувати результативні показники у разі зміни факторів. Це дасть можливість порівнювати скоригований план із фактичними результатами, що, в свою чергу, допоможе знизити ризики проекту.

На фінальному етапі слід оцінити ефективність проекту та чутливість результатів до змін основних параметрів, враховуючи особливості цього процесу та необхідність його вдосконалення.

ВИСНОВКИ

1. До розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності ТОВ "Завод газового обладнання «Альфа-Газпромкомплект»» включають залучення зовнішнього фінансування через венчурний капітал, кредити та гранти, інвестування в дослідження і розробки для створення нових продуктів та технологій, впровадження стратегій для мінімізації інвестиційних та технологічних ризиків, укладання партнерств з іншими компаніями і науковими установами для розширення інноваційних можливостей, а також постійну модернізацію виробничого обладнання для підвищення ефективності та конкурентоспроможності, що дозволить підприємству досягати високих результатів, знижувати витрати і забезпечувати сталий розвиток.

2. У контексті інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства трудові ресурси мають вирішальне значення, на відміну від інвестиційного потенціалу. Таким чином, наявність дешевої робочої сили не може бути визнана привабливим чинником для інвестиційно-інноваційного розвитку економіки країни. Ключовим фактором у цьому контексті є інноваційна культура, що відображає рівень загальної освіти, культурної обізнаності та соціально-психологічної підготовленості як індивідів, так і суспільства загалом.

3. Головним фактором, що стимулює інвестиційну діяльність підприємства на сьогодні, є необхідність оновлення морально застарілих основних фондів. Для успішного здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності необхідно, щоб продукція відповідала потребам ринку, інвестиційно-інноваційні ініціативи були узгоджені з цілями підприємства, існувала ефективна система відбору та оцінки проектів, а також забезпечувалося належне управління та контроль за реалізацією проектів.

4. Визначальною метою управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства є оптимальне використання ресурсів для досягнення оптимальних результатів у виробництві продукції з удосконаленими характеристиками в межах визначених термінів і бюджетних обмежень.

5. Для вдосконалення методик складання бізнес-планів у ТОВ "Завод газового обладнання «Альфа-Газпромкомплект» необхідно враховувати їх специфіку при визначенні обсягу інформації, яку бізнес-план має включати, а також підходів до її представлення.

6. Для ефективного фінансового забезпечення проекту пропонується використовувати матрицю фінансових ресурсів, що деталізує напрямки їхнього вкладення. Ця матриця дозволяє чітко оцінити не лише загальні суми надходжень а й визначити строки використання ресурсів та відповідність кожної категорії витрат до джерел їхнього фінансування.